Socialutskottets betänkande 1983/84:13

om avgift för social hemhjälp

Motion

I motion 1983/84:96 av Nils Carlshamre m. fl. (m), vilken väckts med anledning av proposition 1983/84:40 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m., hemställs, såvitt nu är i fråga, att riksdagen beslutar att uttala att inkomstdifferentierad avgift för social hemhjälp bör relateras till disponibel inkomst efter avdrag för boendekostnad och inte till statligt taxerad inkomst eller annan bruttoinkomst (yrkande 2).

Motionsyrkandet har av socialförsäkringsutskottet överlämnats till socialutskottet för behandling. Övriga yrkanden i motionen behandlas av socialförsäkringsutskottet i betänkande SfU 1983/84:10 (yrkandena 1, 3 och 5–7) och av finansutskottet i betänkande FiU 1983/84:15 (yrkande 4).

Bakgrund

Syftet med den sociala hemhjälpen är att göra det möjligt för äldre och handikappade att så länge det är möjligt bo kvar i egna bostäder. Frågor rörande statsbidrag till social hemhjälp m. m. behandlas av utskottet i betänkande SoU 1983/84:12, vartill hänvisas för en närmare redogörelse för här aktuella bestämmelser.

När det gäller avgifterna för social hemhjälp yrkas i den här behandlade motionen att riksdagen skall uttala att den kommun som vill besluta om inkomstdifferentierade hemhjälpstaxor bör relatera dessa till pensionärernas disponibla inkomst efter hyra och inte till den statligt taxerade inkomsten eller annan bruttoinkomst. Motionärerna framhåller bl. a. att den skillnad som finns i disponibel inkomst mellan pensionärer utan ATP och ATP-pensionärer helt eller delvis kan försvinna vid utnyttjande av social hemhjälp och att stor varsamhet därför måste iakttagas vid uttagande av inkomstdifferentierade hemhjälpsavgifter. Viss ledning kan enligt motionärerna tas från de regler som gäller avgifterna vid kommunala ålderdomshem.

Enligt *35 § socialtjänstlagen (1980:620)* får kommun ta ut skäliga avgifter för bl. a. social hemhjälp enligt grunder som kommunen bestämmer. Avgiften får dock enligt samma lagrum inte överstiga kommunens självkostnader. I propositionen (1979/80:1) anmärktes särskilt att kommunerna i praxis ansetts ha rätt att ta ut differentierade avgifter, dvs. avgifter grundade på hemhjälpstagarens ekonomiska villkor (del A s. 547).

Beträffande avgifter för helinackordering i servicehus för äldre människor (ålderdomshem) stadgas i samma paragraf att avgifterna skall bestämmas så

att de boende förbehålls tillräckliga medel för sina personliga behov. Närmare regler om sådant förbehållsbelopp finns i 46–49 §§ socialtjänstförordningen (1981:750).

Svenska kommunförbundet har rekommenderat landets kommuner en särskild avgiftstaxa för hemhjälp till pensionärer (cirkulär 81.158). Taxan, som är en s. k. nivåtaxa med tre omsorgsnivåer, bygger på grundsynen att avgifterna skall vara anpassade till betalningsförmågan. En grundläggande bedömning har vidare varit att det är först om pensionären har andra inkomster än folkpension, pensionstillskott och kommunalt bostadstillägg som vederbörande har möjlighet att betala en avgift som kan utgöra något reellt tillskott till täckning av kommunens kostnad för hemhjälp.

De principer som lagts till grund för hemhjälpstaxornas utformning antogs av Svenska kommunförbundets styrelse den 13 november 1981. Dessförinnan gällande rekommendation från år 1974 grundades däremot på månadsinkomsten netto efter avdrag för skatt och nettobostadskostnad. Ändringen från en s. k. nettotaxa till den nya s. k. nivåtaxan motiverades bl. a. med att denna skulle bli väsentligen enklare att administrera.

Enligt vad utskottet inhämtat pågår f. n. *dels* en enkätundersökning beträffande omfattningen av rekommendationens tillämpning, *dels* en mera genomgripande revidering av hemhjälpstaxan för uttag av avgifter för år 1984. Taxan kommer därvid att grunda sig på 1983 års taxering. Vid revideringen kommer taxan att anpassas till förändringar i bl. a. pensionsbelopp, skattebestämmelser samt regler om kommunalt bostadstillägg.

Olika samordningsfrågor inom det socialpolitiska området behandlades av riksdagen under föregående riksmöte med anledning av en proposition från den tidigare regeringen (prop. 1982/83:3, SfU 1982/83:14, rskr 211). I propositionen framhölls bl. a. att det finns ett klart behov av samordning såväl inom det socialpolitiska bidragssystemet som mellan detta och övriga system. I propositionen redogjordes vidare för bl. a. inkomstbegreppet såsom underlag för det socialpolitiska bidrags- och avgiftssystemet (s. 50–54). Socialförsäkringsutskottet instämde i behovet av en bättre samordning för att göra det ekonomiska trygghetssystemet enklare, överskådligare och enhetligare (s. 20). Utskottet tillade att en samordning är angelägen för att man bättre skall kunna följa systemets effekter i olika avseenden, t. ex. beträffande hur de ekonomiska resurserna kan utnyttjas på bästa sätt. Utskottet anförde vidare följande (s. 29).

När det gäller frågan vilka särskilda områden som samordningsarbetet inledningsvis bör koncentreras på förordar utredningen att en successiv harmonisering påbörjas på samtliga behandlade områden. Om en turordning av olika skäl anses lämplig sätter utredningen frågan om ett enhetligare inkomstunderlag främst. Utskottet vill förorda en sådan prioritering. Som utredningen framhållit intar inkomstberäkningen en särställning vid bidragsprövningen genom dess stora praktiska betydelse såväl för utgående ersättningsbelopp som för den administrativa handläggningen. Inkomstregler förekommer inom flertalet bidragssystem men de är olika utformade.

Särskilt från den enskildes synpunkt är det av stor vikt att reglerna blir enklare och enhetligare. Ytterligare ett skäl för att ge frågan om ett enhetligt inkomstunderlag hög prioritet är att reglerna härom måste bli föremål för fördjupade analyser innan det kan bli aktuellt med faktiska förändringar.

Enligt uppgift övervägs dessa frågor f. n. inom regeringskansliet.

Utskottet

Frågan om utformningen av taxor för social hemhjälp ligger inom ramen för den kommunala självstyrelsen. Svenska kommunförbundet har till vägledning för kommunerna utformat en allmän rekommendation om sådana avgiftstaxor. Enligt utskottets mening saknas därför anledning för riksdagen att gå närmare in på innehållet i dessa.

Som framgått av redovisningen i det föregående är vidare samordningsfrågorna inom det socialpolitiska bidragssystemet – och då särskilt frågan om ett mera enhetligt inkomstunderlag – föremål för uppmärksamhet inom regeringskansliet. Det är naturligt att också de sociala hemhjälpstaxorna beaktas i det sammanhanget.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1983/84:96 såvitt här är i fråga (yrkande 2).

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1983/84:96 yrkande 2.

Stockholm den 23 november 1983

På socialutskottets vägnar
INGEMAR ELIASSON

Närvarande: Ingemar Eliasson (fp), Evert Svensson (s), Göte Jonsson (m), John Johnsson (s), Rune Gustavsson (c), Kjell Nilsson (s), Blenda Littmarck (m), Stig Alftin (s), Lilly Bergander (s), Ann-Cathrine Haglund (m), Ulla Tillander (c), Ingvar Eriksson (m) och Inga Lantz (vpk).

Reservation

av Göte Jonsson, Blenda Littmarck, Ann-Cathrine Haglund och Ingvar Eriksson (samtliga m) som anser

dels att utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att stor varsamhet måste iakttagas vid uttagande av inkomstdifferentierade hemhjälpstaxor, varvid viss ledning bör kunna hämtas från de regler som gäller för avgifterna för ålderdomshem och de därvid gällande förbehållsbeloppen. Eftersom den av Svenska kommunför-

bundet rekommenderade hemhjälpstaxan baserats på den statligt taxerade inkomsten beaktas inte den faktiska boendekostnaden för den enskilde pensionären. Detta får bl. a. till konsekvens att den lilla skillnad som ändå finns i disponibel inkomst mellan pensionärer utan ATP och ATP-pensionärer helt kan försvinna vid utnyttjande av social hemhjälp. Möjligheterna att relatera de inkomstdifferentierade hemhjälpstaxorna till pensionärernas disponibla inkomst och inte till den statligt taxerade inkomsten bör därför enligt utskottets mening övervägas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet bort hemställa:

att riksdagen med anledning av motion 1983/84:96 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

minab/gotab Stockholm 1983 77257